

Sprog og disembodiment. Simultantolkning af humor i Europaparlamentet.

Lita Lundquist, Copenhagen Business School

Abstract: When people speak their mother tongue, they do it from a fundamental experience of *embodiment*. This article treats the topic of *disembodiment* of language, i.e., the experience of body and language being separated in communication, what necessarily occurs when the communication partners speak different and foreign languages. For the study of linguistic disembodiment I shall use the case of simultaneous interpretation of humour in the European Parliament (EP), which poses problems of disembodiment on several levels; verbal humour in itself being an embodied type of linguistic expression will supposedly be threatened not only by the transfer between languages, but also by the very technicalities of the simultaneous interpretation process. The study is based on empirical data, comprising interviews with Danish interpreters and with their “customers”, Danish members of the EP (MEPs), as well as about ten hours of observations from the interpreters’ booth. The findings show a disagreement between interpreters and MEPs as to the perceived successfulness of interpreting humour and having it interpreted; a discrepancy, which can be led back to the experience of *disembodiment*, and which I shall explain within a *sociological framework*, the so-called Associative-Network Theory (ANT). In fact, I shall consider the *interpreters’ booth*, used here as a metonym for all the technical devices involved in the interpretation process, as a *negative social mediator* in social interaction, putting obstacles in the way of a successful *translation* of humour; humour which, in contrast, I consider a *positive social mediator* because of its potential for furthering cooperation between communication partners across languages, cultures and political observation.

1. Indledning

Når vi taler forskellige sprog, taler vi ud fra forskellig erfaring med forholdet mellem sprog og krop, ud fra forskellig *embodiment*. Hvor vores modersmål er ”gået i kroppen” på os (Durst-Andersen 2014: 55), er blevet *embodied*, fordi vores første erfaringer som børn med sproget sker via kropslige sanseoplevelser, er vi ikke *embodied* på samme måde i et fremmedsprog som vi ikke har den primære kropslige erfaring med. Durst-Andersens kognitiv-semiotiske analyse forfiner tidligere kognitiv-lingvistiske modeller (Lakoff & Johnson 1999; Talmy 2000) ved at forklare hvordan disse barnets første sanseoplevelser med sproget, *percepter* eller *images*, først senere kobles til begreber, abstrakte *ideas*. Et ord på modersmålet medierer ”det billedbaserede indhold og det idebaserede indhold” (Durst-Andersen 2014: 60), mens det samme ord på fremmedsprog kun indeholder det idebaserede indhold. Jeg er i denne artikel interesseret i hvad der sker når sprog og krop bliver yderligere adskilt i den sproglige kommunikation, når der med andre ord sker en *disembodiment*, som det er tilfældet når kommunikationsdeltagere kommunikerer via simultantolkning.

Jeg har valgt en helt speciel case for at belyse dette problem, nemlig simultantolkning af humor i Europaparlamentet (EP). Jeg har valgt humor som et specielt sprogligt og kommunikativt fænomen, der i sig selv involverer kropslighed på flere niveauer; og jeg har valgt tolkning af humor i EP ud fra en hypotese om at humor som positiv formidler af menneskelige relationer, også – eller især – i en multi- og transnational kontekst som EP, vil støde på problemer i forbindelse med tolkning fra et sprog til et andet sprog (til 23 andre i realiteten).

Min undersøgelse er empirisk; den består af to sæt interview, et med danske tolke i EP og et andet med deres ”kunder”, danske medlemmer af EP (MEP); hertil kommer observationer jeg har foretaget i og fra den danske tolkekabine i EP. Undersøgelsen viste en interessant uoverensstemmelse mellem de to grupper, nemlig at hvor de danske tolke ikke betragtede tolkning af humor som noget specielt problem, så opfattede deres brugere, de danske MEPer, det som et så betragteligt problem at få overført humor via tolkning, at de enten afstod fra at bruge humor når de talte dansk, eller valgte at tale et *lingua franca* som engelsk.

I første omgang vil jeg blot lytte til hvordan mine interviewpersoner udtrykker deres

oplevelser med deres praksis for først i anden omgang at bringe en forklaringsmodel ind. Jeg følger her den sociologiske *Actor-Network Theory* (ANT), som “claims to be able to find order much better after having let the actors deploy the full range of controversies in which they are immersed” (Latour 2005: 23). Jeg vil dernæst anvende ANT og dens antagelse om at ikke bare personer men også genstande kan indgå i netværker som ”aktører”, for her at forklare modsætningen mellem tolke og MEPer som et resultat af den *disembodiment* der opstår, fordi der mellem de to kommunikationsdeltagere i simultantolkningsprocessen optræder endnu en aktør, nemlig hele det tekniske apparatur, sammenfattet i metonymien *tolkekabinen*, der virker som en negativ social formidler overfor humor som den positive.

2. Humor, sprog og krop

Verbal humor, som interesserer mig her, er kropslig i den forstand at den er både fysisk og emotionel. Det er påvist (Martin 2000) hvordan humor, smil og latter fremkalder konkrete fysiske reaktioner (rødme, forhøjet hjerterytme, sammentrækninger i mavegulvet, etc.), ligesom humor kan fremkalde følelser af glæde, velvære, afslapning – i den positive aftapning – eller af krænkelser, vrede, aggression, mindreværdsfølelse o.l. i den negative. Ydermere udtrykkes verbal humor ikke kun med ord, men også med intonation, mimik, gestik og andre former for ekstra-lingvistiske kropslige signaler, kort sagt med forskellige former for kinetik¹. Så til sprogets primære kropslige forankring, føjer humoren flere ekstra lag af betydningsdannende kropslige tegn, hvorfor vi med sproglig humor har at gøre med et yderst komplekst eksempel på sprog og *embodiment*. Der er derfor al mulig grund til at forudskikke at humorens oversættelse fra et sprog til et andet og overførsel fra en krop til en anden vil byde på problemer. Så meget desto mere overraskende var resultatet af interviewene med de danske tolke og deres udsagn om at tolkning af humor ikke udgjorde et større problem end så mange andre. Inden vi går til eksempler på sådanne udsagn, så først et par ord om humor og om indretningen af tolketjeneste i EP.

3. Humor i EP

Da mit fokus er på simultantolkning af humor og kroppens rolle, dens tilstedeværelse eller fravær heri, vil jeg her kun kort nævne de store linjer i humorforskning for at pointere hvorfor humor – og dens rette formidling – er vigtig i en overnational organisation som EU, hvis fremmeste formål er at arbejde for ”fred og fremskridt”. Inden for humorforskning kan man skelne mellem to større retninger, hvor den første, ”klassiske”, understreger humorens negative effekter, hvor afsender viser fjendtlighed og overlegenhed, og modtager ender med at føle sig udelukket af fællesskabet (Platon, Aristoteles, Thomas Hobbes (1651) for at nævne bare få repræsentanter for denne ”overlegenhedsmodel” for humor). Den anden retning understreger humorens positive effekter på interaktion mellem mennesker, og det er den jeg vil koncentrere mig om her, da alle mine interviewpersoner udelukkende nævnte og gav eksempler på humorens positive virkninger. Jeg vil derfor betragte humor som en ”*positiv social mediator*”, som med sociologen Latours ord danner en slags ”momentary association which is characterized by the way it gathers together into new shapes.” (Latour 2005: 65). Med begrebet *positiv social mediator* subsumerer jeg samtidig flere retninger inden for den positive humorforskning, f.eks. Freuds psykologisk orienterede ”forløsningsmodel” (Freud 1905/1981), der viser hvordan humor ved at skabe behag og glæde kan løsne spændinger, og det ved at optræde i en bestemt sproglig form, en kondenseret kortform, der i ét hug forbinder to modsatte eller normalt ikke forbundne meningsområder og derved skaber en overraskende og forløsende effekt. Jo mere kondenseret, jo større effekt. Lingvistikken har udbygget Freuds kortform med den semantiske *script model* (Raskin 1985), hvor humor forklares

1 Tolkeforskeren Poyatos (1997: 250) taler om sprogets ”basic triple structure”, der består af ”verbal language”, ”paralanguage” og ”kinesics”.

som den overraskende modsætning mellem to semantiske scripts der forenes i ét sprogligt udtryk ("overraskelsesmodellen"). Kognitivt forudsætter scriptmodellem fælles baggrundsviden, fælles referencerammer, for at afsender og modtager kan afkode vitsen og forstå og goutere humoren. Disse humormodeller peger indirekte på hvor svært det er at formidle det sproglige indhold og den ønskede humoristiske effekt fra ét sprog til et andet, og da ikke mindst i simultantolkning, hvor den sproglige løsning på målsproget skal findes øjeblikkeligt, simultant, så de rette semantiske scripts aktiveres og modsætningen mellem dem træder øjeblikkeligt og krystalklart frem.

Som sidste eksempel på en humormodel vil jeg nævne den sociologiske *assortment-affiliation* model, der påpeger hvordan fælles forståelse skabt via humor kan føre til *social assortment* og *affiliation*, dvs. til at man simpelthen vælger partner og indleder samarbejde med dem man deler humor med (Curry & Dunbar 2013). Og det gælder ikke kun livspartner, men også valg af professionelle samarbejdspartnere inden for f.eks. forretning, forhandling og politik.

Flere af udsagnene nedenfor fra de danske tolke og MEPer vidner om alle de ovennævnte positive funktioner, hvilket på den ene side viser at der blandt lægfolk eksisterer en *folk theory*² om humor, der er helt på højde med videnskabelige modeller³; og på den anden side understreger hvor vigtig en funktion humor har for samarbejde og for indgåelse af politiske aftaler på tværs af sprog og kulturer – og partigrupper – i en så kompleks overnational politisk organisation som EU.

4. Simultantolkning i EP

I Europa-Parlamentet er der 24 sprog (fordelt på 28 nationaliteter), og de er alle

officielle sprog (og) lige vigtige: Alle parlamentsdokumenter bliver oversat til alle de officielle EU-sprog, og alle medlemmer af Europa-Parlamentet har ret til at tale på et officielt sprog efter eget valg. Det sikrer også, at alle kan følge og tilgå Parlamentets arbejde.⁴

Dette gør at EUs Generaldirektorat for Tolkning, der skal dække de 24 officielle sprog med mere end 500 sprogkombinationer, er en af de største tolketjenester i verden. Hvad specielt simultantolkning angår, beskrives tolkens arbejde og fysiske arbejdsrum når mødedeltagerne taler, således:

Tolken arbejder i en lydtæt kabine sammen med mindst én kollega. Taleren i mødelokalet anvender en mikrofon. Tolken, som hører taleren gennem hovedtelefoner, gengiver budskabet næsten samtidigt (simultant) gennem en mikrofon. Mødedeltageren i mødelokalet vælger den relevante kanal for at høre tolkningen på det ønskede sprog.⁵

Det er den her helt neutralt beskrevne tolkekabine, med dens tekniske hjælpemidler ("lydtæt", "mikrofon", "hovedtelefoner", "kanal", etc.) som jeg vil vende tilbage til i forklaringen på dissonansen mellem tolkenes og MEPeres opfattelse af simultantolkning af humor.

5. De empiriske undersøgelser

Min undersøgelse og sammenligning af danske EP-tolkes og danske MEPeres opfattelse af humor og den simultane tolkning heraf bygger på to forskellige typer empiri: interview med hver af de to grupper samt observation af tolkeprocessen i og fra den danske tolkekabine.

2 "(...) the intuitive causal explanatory "theories" that people construct to explain, interpret, and intervene on the world around them" (Gelman & Legare 2011: 379).

3 "(...) actors, too, have their own elaborate and fully reflexive meta-language" (Latour 2005: 30).

4 <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/da/20150201PVL00013/Flersprogethed>

5 http://ec.europa.eu/dgs/scic/what-is-conference-interpreting/simultaneous/index_da.htm

5.1. Interview

5.1.1. Interview med de danske tolke

Undersøgelsen af tolkning af humor og *disembodiment* bygger først og fremmest på interview⁶ med otte danske tolke. De otte tolke, fem kvinder og tre mænd, blev interviewet lige efter de havde tolket ved udvalgmøder i EP-bygningerne i Bruxelles (november 2012). Der var seks freelance og to fastansatte tolke. Den yngste havde arbejdet 14 år, den ældste 38 år som tolk. Tolkene simultantolkede *til* dansk, deres A-sprog, *fra* følgende syv B-sprog, som de dækkede tilsammen: engelsk, fransk, hollandsk, italiensk, spansk, svensk og tysk. Disse sprog, men først og fremmest engelsk og tysk, blev også brugt som *relæ*-sprog (*pivot*-sprog), dvs. som tredjesprog, når der skulle tolkes fra et af de resterende 16 sprog til dansk (fx blev tysk brugt som relæ-sprog for at tolke fra polsk til dansk, og fransk for at tolke fra portugisisk til dansk). Fire af tolkene tolkede også *fra* dansk, to til fransk, og to til tysk. Tolkene havde alle indvilget i at deltage i mit forskningsprojekt, og kontakten med dem var etableret via direktøren for den danske tolketjeneste i EP⁷.

Interviewene med tolkene var semistrukturede, organiseret omkring fire hovedspørgsmål: 1. Har du oplevet humor når du tolker i EP forsamlinger?; 2. Kan du karakterisere hvilken form for humor MEPen brugte?; 3. Opfattede du sekvensen med humor som problematisk for din tolkning?; 4. Hvad var effekten af din tolkning? Disse spørgsmål blev fulgt op af naturligt opståede eller uddybende spørgsmål. Interviewene varede fra 15 til 62 minutter, med resten på ca. 25 minutter; i alt samlede jeg 5 timers interview. De interviewede talte frit og flydende og med åbenbar entusiasme for emnet.

Interviewene blev analyseret tematisk omkring de fire overordnede spørgsmål, men med fokus på vigtigheden af humor for (sam)arbejdet i EP og på simultantolkningen heraf. Undersøgelsen var udelukkende kvalitativ, idet den ikke indebar kvantitative sammenligninger.

5.1.2. Interview med de danske MEPer

Interviewene med de danske MEPer fandt sted ved plenarforsamlingen i Strasbourg i april 2013. Ti af de 13 danske medlemmer af Europaparlamentet accepterede med stor entusiasme at stille op til interview⁸. Simultantolkning af humor var ikke i fokus i disse interview, hvis mål var at belyse anvendelsen af humor i EP generelt og på tværs af nationalitet, men alligevel dukkede emnet tolkning af humor op helt spontant i hvert af de ti interview. Det var indlysende at det var et emne der lå MEPerne på sinde, fordi, som vi skal se, det for mange udgjorde en barriere for deres egen anvendelse af humor og for deres forståelse af andres. Resultaterne fra den kvalitative, tematiske analyse af kommentarerne om tolkning af humor i disse interview vil blive brugt i denne sammenhæng for at belyse hvordan "brugerne" af simultantolkningen, de potentielle afsendere og modtagere af humor i EP's forsamlinger, vurderer denne funktion, og hvordan de formulerer deres erfaringer med egne ord.

5.1.3. Uddrag af interview

Resultaterne fra de to sæt interview bliver præsenteret nedenfor inddelt efter de to temaer der har været i fokus:⁹ vigtigheden af humor for (sam)arbejdet i EP, og simultantolkningen heraf.

6 Alle interview med tolke og MEPer blev optaget på båndoptager og siden transskriberet med alle talesprogets karakteristika.

7 Jeg vil gerne takke Klaus Møller-Nielsen, chefen for de danske tolke i Europa-Parlamentet, for at have organiseret og muliggjort interviewene, ligesom jeg takker de otte tolke for at have ladet mig komme ind i hjertet af deres maskinrum, tolkekabinen, og for så gavmildt at have delt deres erfaringer med tolkning af humor med mig i interviewene.

8 Jeg takker de ti danske politikere for beredvilligt at have afset tid i deres pressede program til at deltage i min undersøgelse. Det var på alle måder en positiv oplevelse.

9 Jeg har valgt ikke at give citaterne nogen form for kode, da det selv med en anonymisering ville være for let at identificere interviewpersonerne. Jeg mener ikke det er nødvendigt når undersøgelsen ikke er sociologisk idet den

5.1.3.1. Humor er vigtigt for (sam)arbejdet i EP

Såvel tolke som MEPer mener generelt at anvendelse af humor er vigtig for arbejdsatmosfæren i "salen", (betegnelse for plenarforsamlingen på linje med "plenaren", "plenum", "hemicyclen"), i udvalgs- og i gruppemøder. *Tolkene* siger således:

- vi synes jo bare det er herligt når der kommer lidt humor ind, det er ikke noget der indgår som en væsentlig del af arbejdet, det er jo altid sjovt at kunne grine lidt, det liver da op
- Det hjælper altid at grine, jo mere man kan komme til at grine, jo bedre går tingene
- i plenaren er der jo tit humor fordi de tit sidder og hakker på hinanden, der kan tit være partipolitisk mundhuggeri der kan være utroligt sjovt, og spændende om man kan få gjort det lige så giftigt som de mener det
- i plenum, der er så ikke mindst noget sarkastisk humor, specielt de modsatrettede fløje, også internt britisk f.eks., skyder efter hinanden og det bruger de en del sarkasme på
- Jeg synes faktisk ikke det er nogen uhumoristisk forsamling det her, det er faktisk nok mere til den ironiske side, det ligger mere i den politiske måde, tilgang til tingene, stikke lidt til dem
- det er min fornemmelse at der findes lune folk i parlamentet som også godt kan finde ud af at komme med skægge bemærkninger engang imellem.

Det gælder også gruppemøder, hvor det endda kan blive gemytligt og hyggeligt:

- i gruppemøder der kan der så komme lidt mere humor, der kan stemningen være lidt mere åben
- venlig humor, især i grupper hvor de kender hinanden, NN fra den europæiske folkepartigruppe. Meget gemytlig form for humor, fransk, alsacien og bonde. Det kan være meget hyggeligt, det kan være meget hyggeligt at arbejde med

Det nævnes også at humor fremmes i gruppemøder, hvor folk har noget til fælles:

- Større chance for at opleve humor ved møder hvor der sidder folk der har en hel masse til fælles ... gruppemøder f.eks., hvor der sidder folk fra samme politiske familie som kender hinanden og der kan de måske bedre stikke lidt til hinanden

Det skal tilføjes at tolkene støder på alle former for humor i deres arbejde, som det udtrykkes her:

- Har oplevet alle mulige slags humor – folk der fortæller vittigheder, folk der anvender ironi eller betjener sig af ordspil, folk der er humoristiske ved at de skifter register, laver stilbrud

De danske *MEPer*, på deres side, er helt enige i at humor er vigtig for samarbejdet i EP, og at det ofte bruges. Uddraget nedenfor sammenfatter helt præcist de teoretiske humormodeller jeg beskrev

---

ikke drejer sig om faktorer som f.eks. køn, alder, politisk gruppering etc.

ovenfor, nemlig at humor forløser spændinger, skaber tillid, muliggør samarbejde, hvorved humor bidrager positivt til den politiske proces. Det er et smukt eksempel på en rammende *folk theory* om humorens positive rolle:

- humor ER utrolig vigtig i politik. ... Jeg synes det kan være med til at løsne op for en anspændt stemning der tit kan være, det kan at skabe tillid, det kan ... også bare gøre det uholdeligt at have sådan 14-16 timers lang arbejdsdag som vi har; hvis man har en humoristisk sans som er meget udviklet, så har man også en fordel frem for andre, det giver simpelthen flere brownie points – folk som har humoristisk sans er mere vellidte end andre, og folk der er mere vellidte kan få flere ting igennem end andre. Hvis man prøvede på at udnytte det, ville det sikkert ikke virke. Jeg kan bare se at folk der er meget humoristiske, de er også vellidte, dem vil man gerne give lidt ekstra

Samme synspunkt finder man hos andre af de danske MEPer:

- jeg synes jo at humor er sådan set en af de nemmeste veje at opnå kontakt til andre ... politik handler jo ekstremt meget om relationer, alt det her politiske arbejde, et ekstremt politisk sted som parlamentet jo er, er relationer ekstremt vigtige, for at få de relationer, bruger man humor, det gør jeg jo også
- det oplever vi alle steder, det med at kunne humor det er en del af netværket. Det betyder selvfølgelig noget for den politiske proces. Det er der ingen tvivl om ... det betyder at man kommer tættere ind på hinanden

Humor er, som vi også så i *assortment-affiliation* modellen ovenfor, vigtig for skabelsen af relationer, for indgåelse af netværk og for at fremme den politiske proces.

5.1.3.2. Simultantolkning af humor, problem eller ej

Tolkene var stort set enige med hinanden i at tolkning af humor ikke udgjorde et specifikt problem. Når jeg stillede dem spørgsmålet: ”Humor, udgør det et specielt tolkeproblem?”, fik jeg svar som følgende:

- Jeg vil ikke sige humoren adskiller sig på nogen måde.
- Nej, (humor er) absolut på linje med andre problemer.
- man siger jo bare det de siger
- hvis jeg opfatter det er humor vil jeg prøve at overlevere det
- regner det [LL: humor] som stiltræk, pynt eller form der i princippet rangerer nede i hierarkiet

Det gælder også anvendelsen af selvironi og ironi, som alle – tolke og MEPer – var enige om er en dansk specialitet man skal passe på med at anvende i EP, og i internationale relationer i det hele taget¹⁰. Tolken nedenfor havde f.eks. ingen problemer med at oversætte dansk ironi og selvironi til

¹⁰ Jf. også Lundquist (2013a, 2013b).

fransk:

- jeg har ikke en fornemmelse af at jeg ikke kan gengive det [LL: ironi og selvironi] på fransk. Hvis jeg skal gengive det på fransk, så gengiver jeg det på fransk

Nedenfor drejer det sig om tolkning fra et andet sprog *til* dansk:

- Ironisk? Så siger jeg det han siger
- Ikke så meget andet at gøre ved det end tolke det de siger. Overlade til tilhørerne at tolke det de siger
- Hvis folk er selvironiske eller underspiller, så er det tilhørerens problem, giver bare de stumper, der skal til, så må tilhørerne bare selv regne den ud
- [LL: humor] ikke mere end ved andre vanskeligheder; ofte fuldstændig uden problemer, historier er jo ikke svært at oversætte, med mindre de indeholder ordspil eller sociolekt eller andet; ordspil er vanskelige, eller ting der bryder sammenhængen, og man ikke har sammenhængen

Som det ses ovenfor, nævnes det dog at specielt ordspil udgør et problem i tolkeprocessen. Det ses også her:

- hvis det er ordspil, fuldstændig klassisk problem, svineheldig hvis der lige er to ord, finde på noget der kan fylde det felt og tilnærmelsesvis den samme funktion

Det nævnes også at der kan være vanskeligheder med at oversætte litterære – og andre – citater og henvisninger, hvilket knytter an til den semantiske script-model nævnt ovenfor og til nødvendigheden af at dele kulturelle scripts og referencerammer:

- Det svære er sådan set ikke sarkasmen, men de kan have nogle henvisninger som er meget avancerede. Historiske, bibelske, litterære, som stort set kan være umulige at fange

Der var blandt de otte tolke én der syntes humor udgjorde et irritationsmoment, uden at det dog var et decideret problem:

- Nu kommer jeg til at give et rigtig mærkeligt indtryk, ... jeg synes faktisk humor er irriterende. Det er ikke fordi jeg ikke kan håndtere det, det jeg kan godt... jeg har den devise i tolkning jeg siger hvad de siger, jeg tror det er den bedste formidling jeg kan ... tilvejebringe, jeg er så meget inde i mine sprog at jeg ikke skal overveje hvad de siger, hurtigt, men jeg kan godt fornemme når de siger noget sjovt, og jeg kan godt fornemme hvorfor de selv synes det kan være sjovt, og så siger jeg det også selv om jeg synes det er åndsvagt, men det er ikke min opgave at tage stilling, det er min helt private stillingtagen, men jeg siger hvad de siger. Så...

Det overvejende synspunkt hos tolkene, nemlig at tolkning af humor ikke udgør et særligt problem, var i stærk kontrast til hvad mange af ”brugerne”, nemlig *MEPerne* udtrykte:

- Jeg har nogle gange prøvet at sige noget morsomt, men det viser sig så tydeligt at det kan ikke oversættes
- der er nogle gange noget du selv synes det er ret sjovt, man kan se det er kun en del af salen der har fået det oversat så det går hjem, mens andre ikke gør
- Meget går ... bliver tabt i oversættelsen. Oversættelserne er ... jeg har meget respekt for tolkene som... MEN, der er et nærmest umuligt arbejde, og det gælder også bare sådan inden for ... når man siger ting der er sarkastiske så ... kan der være meget
- Den anden grund er at hvis man hele tiden skal igennem tolkning, så opstår der jo desværre misforståelser, for det er jo sådan at tolke ikke altid kan få alting med, de er jo kun mennesker, og de laver fejl, det har vi desværre også registreret. Så den risiko den minimerer du ved at bruge engelsk, det kan alle trods alt forstå

Hvor citaterne ovenfor relaterer sig til oversættelse *fra* dansk til et andet sprog, så refererer nedenstående direkte til simultantolkning *til* dansk, og først og fremmest til anvendelsen af et relæ- eller pivotsprog, hvor indlæggene i EPs forsamlinger bliver ”tolket to gange”, nemlig fra S1 over S3 til S2:

- jeg bruger næsten aldrig dansk tolkning, jeg foretrækker engelsk, simpelthen engelsk, jeg bliver ofte lidt irriteret når jeg tager det på dansk, det går ofte lidt langsommere, andet led. Pivot. Ja, ja...
- at tolken har en anden tolk ja, så går det simpelthen for langsomt. ... så der hører jeg altid --- der hører jeg altid ... hører den tyske og engelske tolk, bruger engang imellem dansk tolkning for at vise at jeg bruger dem
- (jeg lytter) primært til engelsk, eller tysk... Og så ligger der også en oversættelses...ting i ... hvor nogle sprog du kan meget hurtigt fastslå at sproget bliver tolket to gange

Med hensyn til humor, er det forståeligt at pivottolkning over et mellemliggende sprog må give problemer for modtagerne, da der kommer ikke simultane, men forskudte bølgebevægelser i salen af eventuelle reaktioner, f.eks. smil og latter: først fra MEPer med kildesproget, S1, så forskudt hos modtagere på S3 (relæsproget), og endelig forsinket hos modtagere på S2. Da et af humorens virkemidler er hurtighed, præcision og timing, må pivot-tolkning udgøre et evident problem for formidling af humor, et problem som jeg imidlertid ikke vil behandle yderligere her. I stedet vil jeg slutte med en MEP-kommentar, der leder mig på sporet af en forklaring på hvordan og hvorfor simultantolkning af humor udgør et eksempel på *disembodiment* af sproget:

- Lidt det samme med ironi. Du skal forstå hvad der bliver sagt, og så kan du ikke sidde med høretelefoner. En af forklaringerne på at vi ikke bruger den [LL: tolkningen] så meget henede

Det er ”høretelefonernes” rolle, og al den anden teknologi de repræsenterer, der interesserer mig i problematikken om tolkning og *disembodiment*. Som vi skal se har tolkene klare og præcise meninger herom, og også om eventuelle kompensatoriske strategier i form af anvendelse af ”småord”, dvs. *pragmatiske, dialogiske partikler* (Hansen & Heltoft 2011: 1046).

5.1.3.3. Tolkning og disembodiment

Tolkene er selv opmærksomme på at det er vigtigt at kunne følge med i talerens mimik, gestik, i deres konkrete kropssprog. På spørgsmålet: Sidder du og følger med i hvad der sker nede i salen, også visuelt?, fik jeg bl.a. dette svar:

- Ja DET er man nødt til. ... vi må se ansigtsudtryk, kropssprog, om de smiler eller ikke, om de er vrede eller ikke, hvordan de ser på deres kolleger. Det er ligesom altså, hvad skal man sige, vi er både tilskuere, og aktører, vi sidder foran et teater, fordi de spiller en rolle, parlamentarikerne, men VI spiller også en rolle fordi hvis vi ikke kan tilpasse os deres måde at være på, deres måde at tale på, så er vi jo ikke nogen gode tolke. Vi skal ikke være anderledes, hvis taleren hidser sig op, så må vi hidse os op. Men lidt mindre

Det er bare ikke muligt at få kontakt med den oprindelige 'fysiske' afsender, med dennes krop, mimik, stemme, bl.a. fordi:

- Mikrofonhalløj gør tingene MEGET sværere

Et andet problem er at der ofte slet ikke *er* nogen fysisk modtager, dvs. at der ikke er nogle MEPer tilstede i salen, her nogle af de 13 danske MEPer:

- Jo, jo, det hele ping pong spil, derfor er det meget vigtigt for os at have tilhørere som ER i salen. Når de ikke er i salen så sidder vi og tolker nu for webstream, det gjorde vi ikke før, men det er vi nødt til nu, og det er selvfølgelig ikke den samme fornøjelse, ikke samme glæde, for man har indtryk af man tolker for en tom sal når vi ikke har danskere – vi har ikke blikket, vi har ikke smil, og det havde vi jo altid før i tiden, der havde vi virkelig kontakt... (det betyder at) der kan man SE reaktionen, om de har forstået det, om det vi siger er gået igennem, om det var klart, det er MEGET vigtigt
- Der er jo så få danskere – i salen

Det kan skyldes at MEPerne følger diskussionerne fra deres kontor:

- Før i tiden, kunne parlamentarikerne heller ikke lytte til plenaren hvis de ikke sad i salen, nu har de sådan en lille maskine på deres kontor så de kan følge med uden ; jamen, det er jo det der er trist for os, for før i tiden var hemicyklen HELT fuld til onsdag aften og det var virkelig et parlament hvor man talte, diskuterede og snakkede og der var debat osv. NU kommer de for det meste ind med en skreven tekst og de læser op, i huj og hast, og det sker tit at der er 4 eller 5 medlemmer i salen og der er 69 tolke på planeren

Det betyder kort sagt at tolkene ofte tolker for en ikke fysisk tilstedeværende modtager, dvs. en modtager, der er udelukkende *virtuel*.

En anden måde kroppen kan forsvinde ud af sproget på, er når MEPer læser op direkte fra et manuskript, de muligvis ikke selv har skrevet, og som de endda af og til skal levere på et fremmedsprog, alle faktorer der bidrager til at rytme og intonation går fløjten, da de kort sagt kommunikerer uden medleven og krop, uden kinesik:

- to ting der gør det kropumuligt at tolke: det er når de taler et sprog de ikke behersker, og det er når de læser en tekst op. Hvis det er en tekst de ikke selv har skrevet og som de ser for

første gang

- Hende der NN, altså ingen form for intonation. Ja, hun læste jo op i vanvittigt tempo.... Kiggede ned og læste sin tekst, manglede totalt kropssprog, hele udstrålingen som kan gøre det sjovt

Det skal også være ”sjovt” at tolke, ellers mister tolken selv sit kropssprog, sit ”spark”, sin ”gnist”:

- Hvis taleren er aktivt kedelig, som Ole Krarup ville have sagt, så mister du selv sparket. Så mister du den der gnist der gør at du kunne få det til at lyde skægt

Tolkenes beskrivelser tyder på at den for al kommunikation nødvendige sproglige *embodiment* (”kropslighed”, ”udstråling”, ”gnist” etc.) hæmmes af teknikken i kabinen og af en virtuel modtager i cyberspace, en modtager uden kropslig tilstedeværelse. Men deres beskrivelser viser også at de er bevidste om dette og at de gør alt for enten at formidle kropslighed ved at anvende intonation, eller for at kompensere for manglende kropslighed med brug af de danske småord, de såkaldte dialogiske partikler *jo, da, vel, nok*, etc.

5.1.3.4. Kompensatoriske tolkestrategier

5.1.3.4.1. Intonation, mimik og gestik

På spørgsmålet: Følger du og bruger du intonation, engagement, kropssprog?, fik jeg bl.a. følgende reaktioner:

- MEGET, jeg HÆNGER på min taler. En taler er ikke kun ord, en taler er netop kropssproget, intonationen, derfor hende der NN var så svær at tolke fordi hendes intonation var fuldstændig kramer (sic) forkert
- (jeg bruger intonation og kropssprog) fordi jeg lever med, det er fordi jeg selv ligesom leger jeg er taleren
- Jeg har før tidligere brugt mere fagter og gebærder, det kommer meget an på taleren, jeg bliver meget revet med, er bare mere på papegøjesiden end på den analytiske side. Jeg er altid meget tæt på taleren, når taleren er aktiv, går jeg selv mere med, tror jeg, jo mere jeg ligesom føler mig suveræn i forhold til det der bliver sagt, jo mere kan jeg også gå med og agere og jo bedre bliver tolkningen

En tolk gør opmærksom på – og formulerer meget præcist – at der er forskellige strategier, ”æstetikker”, i tolkning af kropssprog:

- jeg vil have det med [LL: intonation og kropssprog]. Jeg fornemmer der er en anden æstetik i nogle kabiner der nedtoner og gør det neutralt. Jeg synes man kan gøre det for neutralt således at taleren ikke bliver genkendelig for lytteren, men ... jeg vil ikke overdramatisere det. Der er jo ikke brug for det, han er der jo fysisk til stede. Jeg skal ikke erstatte ham, jeg skal kun være hans stemme, men han er jo til stede med sin mimik, sin stemme og sit kropssprog. Og det regner jeg da med at tilhørerne i salen ser og det er dem der primært er mine kunder selv om de måske ikke er der, men jeg tænker de er. Så tænker jeg tolkning er altid en støtte, den erstatter ikke. De ser ham, de hører ham, de kender ham, så derfor jeg skal bare gå ind og hjælpe dem med det de ikke har, og det er det sproglige

5.1.3.4.2. Dialogiske partikler

Hvad angår den anden strategi for at formidle tilstedeværelse og engagement, nemlig anvendelsen af småord på dansk som kompensation for den tabte kropslighed, var der ligeledes to typer af reaktioner fra tolkene. På mit spørgsmål om de brugte småord på dansk, og gjorde det bevidst, fik jeg bl.a. følgende svar:

- jeg tænker ikke over det, men jeg håber jeg bruger dem. Fordi det gør sproget mere sjovt og spændende, det giver det nuancer, gør det levende. Jo mere kompakt du laver, jo mere kompakt meningsbærende, jo sværere bliver det for dine kunder at forstå hvad der bliver sagt, og jo kedeligere bliver det at høre på. Så, de stakkels mennesker der skal sidde og høre på tolke hele dagen, må godt få lidt pep, det synes jeg er en meget væsentlig del af jobbet, at give dem, sådan der hele dagen, dem tolker du jo fuldstændig i søvn de sidder jo og snorker – det kan du jo ikke

Tolken ovenfor nævner eksplicit hvordan de danske småord gør sproget levende, mere sjovt og spændende. Vedkommende berører derved en afgørende dimension i det danske sprog, som i Durst-Andersens ”supertype” model (Durst-Andersen 2011) hører til ”den modtagerorienterede sprogtype”, i modsætning til den ”afsenderorienterede” og den ”omverdensorienterede sprogtype”, som tolken ovenfor – i sit meget rammende metasprog – formodentlig refererer til med udtrykket ”kompakt meningsbærende”.

I næste eksempel gøres der opmærksom på hvordan småordene, ”kontaktmarkører”, sprogligt signalerer afsenders ”tilstedeværelse”:

- det er jo en del af kommunikation, kontaktmarkører, eller nu er jeg her, har I bemærket min tilstedeværelse, det er jo alle mulige sådan som nu er min person her og det synes jeg er vigtigt at markere, at de der mennesker er kommet ind på den måde og så kommer der en giftig kommentar bagefter, ja du kunne jo også være kommet på den måde, hverdag som de lever i, hvis der sad en dansker dernede ville det være væsentligt for ham at være i det. Jeg tolker ikke så meget – dem der sidder der skal føle sig integreret i kommunikationen, som om jeg ikke var der. Det er mit fremmeste mål, ikke. At de virkelig føler sig båret som om – de kunne selv. Kun noget der sker en gang imellem

Nedenfor er der igen en af de interviewede tolke der nævner at der er forskellige æstetikker hvad angår ”de her partikler der signalerer fælles grundlag”, forskellige tolkeæstetikker og -fælder man skal være opmærksom på:

- man har jo en analyse af sammenhæng og kontekst, man ved at den pågældende politiker griber tilbage til noget han har sagt før, eller taler lige nu til en imaginær kreds af venner og så kan det være berettiget at bruge de her partikler som signalerer fælles grundlag ... man skal også passe på med dem, passe på man ikke insinuerer at der er – man kan jo bruge dem forkert, ikke også, det er min erfaring som underviser, at folk kan føle situationen som tolk utryg, de vil rigtig gerne sympatisere med deres publikum, og så putter de en masse ‘ det er jo også’, så kan man jo sidde og holde fast i, hvor har du det jo fra, er det nogle ... jo jo jeg bruger dem når jeg synes de er på deres plads... men fordi man er tolk skal man jo ikke, så er man jo ikke mere den enes end den andens. Man skal ikke solidariser sig med en part, man skal skille ad hvad der er ens eget og hvad der er det tekstunivers eller holdningsunivers som man formidler, så det er at få markørerne væk som insinuerer at man har en indforståethed

Igen og igen må man konstatere at tolkene har en præcis og indsigtfuld opfattelse af sproglige strategier og fælder, i ovennævnte citat om hvad der kan ske hvis man ved at insistere på det danske sprogs modtagerrettethed fordrejer et evt. omverdensrelateret afsenderbudskab, og dermed ”insinuerer at man har en indforståethed”.

Trods tolkenes kompensatoriske strategier, de i tolketeorien såkaldte ”naturaliseringsstrategier”¹¹, står det tilbage at der er betydelige forskelle med hensyn til hvordan tolke og MEPer opfatter vellykketheden i formidlingen af humor på tværs af sprog. Forklaringen mener jeg at jeg fandt i mine observationer i og fra tolkekabinen.

5.2. Observationer i og fra tolkekabinen

Jeg foretog observationer af tolkeprocessen i og fra den danske tolkekabine under tre mødesessioner af tre timer; observationerne blev noteret ned undervejs skriftligt i noteform, altså ingen bånd- eller videooptagelser. Observationerne fandt sted inden hver runde interview med de samme tolke, i den danske tolkekabine, kabine nr. 6, hvor jeg ved hver session sad sammen med tre tolke i det meget lille rum: en aflang boks, vel 3 x 2 m, spækket med teknisk udstyr, og med papirer og kopper på bordet, og overtøj, rygsække og tasker på gulvet. Tolkene sidder bag en tyk glasrude, under eller over og mellem de 23 andre tolkekabiner, der er hængt op rundt om salen i to etager. Fra dette maskinrum eller kontrolltårn kan tolkene se ned i salen, de kan – ganske vist på lang afstand – se deres brugere, MEPerne, som ikke kan se tolkene bag de matterede ruder. Der er altså en visuel diskrepans mellem de to parter i kommunikationen i simultantolkning.

Jeg kunne i mine observationer konstatere at EP-tolke arbejder under hårde fysiske, *disembodying* betingelser, som ud over den fysiske afsondrethed i den lille kabine omfatter al teknikken der skal styres, den teknik der sikrer auditiv kontakt mellem tolk og MEP, og omvendt. Teknikken omfatter kontakter hvor tolken skal vælge sprog ind, andre hvor der skal vælges sprog ud, mikrofoner der skal slås til og fra, samtidig med at den skriftlige dokumentation følges nøje: dagsordener, rapporter og andre tætskrevne papirer, hvortil kommer det ekstreme tidspres i selve tolkningen. Men midt i arbejdsconcentrationen oplevede jeg også en vis afslappet stemning hos de to tolke der *ikke* er på; der blev taget noter, sms’et og ind imellem budt på humoristiske kommentarer. I den intense arbejdsstemning var humor yderst velkommen, som det siges her, da jeg spurgte om de lavede humor med hinanden i kabinen:

- Ja, for det første, det giver en comic relief, et lille pusterum så vi kan grine af tingene; også fordi det fremmer teamfølelsen at man ligesom har sine interne vittigheder som man sidder og kører med hinanden

Den implicite antydning af Freuds forløsningsmodel, samt af *affiliation* humormodellen (se afsnit 3 ovenfor), fremgår tydeligt af ovenstående (”et lille pusterum”, ”fremmer teamfølelsen”), som det også gør af nedenstående:

- Ja, det er vigtigt at kunne, det er man nødt til, ..., der sidder nogle [LL: MEPer nede i salen] og siger noget der hverken er hoved eller hale i, og så får man jo luft ved lige at sige noget til hinanden, for lukket mikrofon, helst, ikke? Det er en ventil, vi har jo meget lidt mulighed for at tale med hinanden, fordi mikrofonen næsten hele tiden er åben, og derfor er vi nødt til at være, hvis vi skal sige ting til hinanden, er det nødt til at være ultrakort, der er bare lige de der... sekunder, eller to hvor der er slukket for mikrofonen.

11 Naturaliseringen består i citatet i at ”naturalisere” en fremmed omverdensrelateret kommunikationstype til en for dansk typisk modtagerrelateret.

Det er ikke kun i det politiske arbejde, men også i den stressfyldte tolkeproces at humor er vigtig som ”ventil” for at ”få luft”.

Under observationerne bemærkede jeg humoristiske hændelser i salen. Således oplevede jeg i den tre timer lange debat i salen i arbejdsgruppen CRIM¹² ni humoristiske situationer, hvor man kunne se reaktioner hos MEPerne i salen, f.eks. foranlediget af formandens bemærkning ”Bill, are you there?” til en MEP der løb rundt i salen. Jeg observerede ingen vanskeligheder for tolkene med at tolke disse humoristiske episoder til dansk.

6. Sammenfatning

De empiriske data i form af interview og observationer indeholder vigtige vidnesbyrd om hvordan humor og tolkning heraf opleves af de to parter, tolke og MEPer, ligesom de viser at hvor begge parter er enige om humorens positive rolle, er de uenige om muligheden for at tolke humor adækvat.

6.1. Humor som positiv social mediator

I afsnit 3 sammenfattede jeg flere aspekter af den positive humorforskning i begrebet humor som *positiv social mediator*, og det er slående at vi i citaterne ovenfor fra interview med tolke og MEPer finder udsagn i lægstermer, der ganske præcist flugter med begreber fra og bekræfter forskellige humormodeller. Således fremhæves det, som Freud siger, at humor kan løsne spændinger (*Jeg synes (humor) kan være med til at løsne op for en anspændt stemning*), og som *assortment-affiliation* modellen forudsiger, at humor kan skabe teamfølelse (*det fremmer teamfølelsen at man ligesom har sine interne vittigheder*), etablere relationer (*for at få de [LL: politiske] relationer, bruger man humor*), skabe tillid (*det [LL: humor] kan er at skabe tillid*) og befordre den politiske proces (*folk som har humoristisk sans er mere vellidte end andre, og folk der er mere vellidte kan få flere ting igennem end andre*).

6.2. Tolkning af humor som negativ social mediator

Hvad angår tolkningen af humor mener jeg at man af interviewene og observationerne og på trods af uenigheden mellem tolke og MEPer kan udlede at der er tre typer af forhindringer der gør at tolkene ikke får deres egen krop med i kommunikationen, og heller ikke får kontakt med MEPernes kroppe, hverken afsenderen af humoren, eller de intenderede modtagere af humoren. De tre grunde til *disembodiment* er følgende:

1. *Den fysiske afstand*, der deler tolke og MEPer i to adskilte og isolerede grupper, ”dem dernede” (i salen) og ”dem deroppe” (i tolkekabinen). Mens tolkene kan se ned i salen og følge MEPerne, om end på afstand, kan MEPerne ikke se tolkene. Denne visuelle afstand udtrykkes meget klart nedenfor, et citat hvor man ser at krop (”Han er jo til stede med sin mimik, sin stemme og sit kropssprog”) og sprog (”stemme”; ”jeg skal bare gå ind og hjælpe dem med det de ikke har, og det er det sproglige”) er klart adskilt:
  - jeg vil ikke overdramatisere det. Der er jo ikke brug for det, han er der jo fysisk til stede. Jeg skal ikke erstatte ham, jeg skal kun være hans stemme, men han er jo til stede med sin mimik, sin stemme og sit kropssprog. Og det regner jeg da med at tilhørerne i salen ser og det er dem der primært er mine kunder selv om de måske ikke er der, men jeg tænker de er. Så tænker jeg tolkning er altid en støtte, den erstatter ikke. De ser ham, de hører ham, de kender ham, så derfor skal jeg bare gå ind og hjælpe dem med det de ikke har, og det er det sproglige

12 Special Committee on Organised Crime, Corruption and Money Laundering.

Den kropslige isolation blev yderligere sigende illustreret af en tolk om de danske MEPers (fravalg af) brug af tolketjenesten:

- (så) føler de [LL: MEPerne] at de sidder med beskyttelsesdragt på og ikke er med i mødet. Man har tit den der fornemmelse af at de føler at de sidder pakket ind i et eller andet
2. *Den tidslige afstand*, skabt af intervallet mellem den oprindelige afsenders kropssprog, tolkningen og modtagernes kropslige reaktion, en tidslig forskudthed, der bliver yderligere accentueret ved relætolkning. Som det siges af en MEP (se ovenfor): ”det går simpelthen for langsomt”.
  3. *Den virtuelle kommunikation*, dvs. fraværet af en modtager for tolkens tolkning, som det nedenfor formuleres lidt mismodigt af en af tolkene:
    - ja, så plejer jeg egentlig bare at forestille mig at der sidder en eller anden og lytter til det fra en interesseorganisation, hvis jeg virkelig skal motivere mig selv og jeg er rigtig træt, ja så, måske lige skrive til en god ven eller veninde der måske sidder ved sit skrivebord, ’vil du ikke lige høre mig tolke’, men altså det er jo fuldstændig useriøst, men altså det... jeg forestiller mig i hvert fald at det gør nytte

Det er disse tre typer af forhindringer jeg vil sammenfatte i metonymien *tolkekabinen* (med hele det teknologiske apparatur: høretelefoner, kontakter, ledninger, isolation, m.m.) *tolkekabinen*, som jeg vil betragte som skurken, som en *negativ social mediator*, i modsætning til humoren, der er helten¹³, den *positive sociale mediator* i den sociale interaktion mellem mennesker generelt, og mere specielt i den politiske proces i EP.

7. En sociologisk forklaring

Jeg går med begrebet *social mediator* et skridt op i abstraktionsniveau i analysen af de interviewede aktørers udsagn og af observationerne, idet jeg som nævnt i indledningen refererer til en sociologisk teori, den såkaldte *Actor-Network Theory, ANT* (Latour 2005). Alle der deltager som aktører i en social interaktion, som tolkning jo i den grad er, indgår ifølge denne teori som aktører i netværk, hvor de bliver handlet, ”ageret”, med af andre, skubbet, bevæget rundt, puffet til, ligesom skuespillerne på en scene, hvor stadig nye konstellationer opstår. Ingen aktør er mere determinerende eller har mere magt end andre ifølge denne teori, de er alle i konstant interaktion med andre, i et netværk hvor relationerne ændres løbende:

An actor is what is made to act by many others. An ‘actor’ in the hyphenated expression actor-network is not the source of an action but the moving target of a vast array of entities swarming toward it. (Latour 2005: 46).

Men ikke kun alle er aktører, også *alt* kan være aktører, dvs. også genstande, hvortil jeg her regner tolkekabinen (med alt dens tekniske apparatur). At også genstande, der jo ikke er ‘intentionelle’, som det ellers kræves af aktører i traditionel sociologi, kan være medspillere, aktører, er helt centralt i ANT: ”any thing that does modify a state of affairs by making a difference is an actor”

13 Helte og skurke optræder her som i Greimas’ aktantmodel (Greimas 1986/1966), der også har været til inspiration for Latour.

(Latour 2005: 70-71).

ANT skelner yderligere mellem to typer indgriben der ændrer, eller ikke ændrer, relationerne: en aktiv indgriben, *mediator*, der skaber nye, uforudsigelige og overraskende konstellationer ("aliens"), og en neutral indgriben, *intermediary*, hvor resultatet er forudsigeligt. Latour beskriver forskellen således:

For *intermediaries*, there is no mystery since inputs predict outputs fairly well: nothing will be present in the effect that has not been in the cause. (...) For *mediators*, the situation is different: causes do not allow effects to be deduced as they are simply offering occasions, circumstances, and precedents. As a result, lots of surprising aliens may pop up in between. (Latour 2005: 58-59).

Jeg mener at man, inspireret af citaterne ovenfra fra Latour, kan betragte både humor og tolkekabinen (og alt hvad den indebærer) som *sociale mediatorer*: humoren fordi den som påvist giver betingelserne for at "lots of surprising aliens may pop up" i form af overraskelse, latter, forløsning og evt. indgåelse af nye sociale netværk (*assortment* og *affiliation*). Og tolkekabinen fordi den ifølge interviewene ovenfor fører til at (nogle) MEPer opgiver at bruge humor, på dansk eller et *lingua franca*, dvs. opgiver at bruge humor som kommunikationsmiddel. Tolkekabinen er altså ikke blot en neutral *intermediary*, men en aktiv medspiller der får andre "aliens", *negative aliens*, til at dukke op, f.eks. situationer hvor MEPer opgiver at bruge humor, og dermed afstår fra at bruge humor til at skabe og indgå i nye (politiske) relationer.

8. Konklusion

Jeg vil inden for rammerne af ANT-modellen drage den konklusion af min undersøgelse, at snarere end at tale om tolketjeneste, bør man betragte tolke og MEPer som *ligeværdige aktører* i et socialt netværk, hvor relationer mellem de kommunikerende parter uophørligt skabes og ændres gennem interaktion ved sociale mediatorer. Hvor man kan betragte humor som en *positiv social mediator*, kan tolkekabinen ses som en *negativ social mediator*, der ved den altomfattende *disembodiment* af sprog og krop stiller alvorlige barrierer op for humorens anvendelse og funktion i den sociale og politiske interaktion i EP. Det fremgår af de MEPer vi nu har fulgt i deres formuleringer af egne erfaringer, at den negative sociale mediator, tolkekabinen, for dem vinder over den positive, humoren.

Diskrepansen mellem tolke og MEPer mht. hvorvidt humor kan tolkes adækvat og effektivt, mener jeg kan forklares ved at de to aktører befinder sig i forskellige *kommunikative rum*, med de modtagende MEPer nederst og yderst i simultantolkningens "fødekæde", hvor den negative mediator, kabinen med tilhørende, har været indgribende i flere omgange. Dette kan illustreres ved at beskrive anvendelsen af humor og dens gang gennem tolkningen ved at gentage EPs egen neutrale beskrivelse af tolkekabinen fra før (afsnit 4 ovenfor), og forsyne den med markører og indekser for humor (H), aktører (A) og kabine (K):

Tolken (A1) arbejder i en lydtæt kabine (K1) sammen med mindst én kollega (A1). Taleren i mødelokalet (A2) anvender en mikrofon (K2) (når han/hun taler (H1)). Tolken (A1), som hører taleren (A2) (og hans/hendes budskab (H2)) gennem hovedtelefoner (K3), gengiver budskabet (H3) næsten samtidigt (simultant) gennem en mikrofon (K4). Mødedeltageren (A3) i mødelokalet vælger den relevante kanal (K5) for at høre tolkningen på det ønskede sprog (H4).

Man ser at tolken *translaterer* en version 2 af humorbudskabet (H2) til en version 3 (H3) efter tre

gange teknik (K3), mens de modtagende MEPer modtager version 4 af humoren (H4), der har passeret gennem kabinen med tilhørende teknik 5 gange (K5)¹⁴.

I et videre perspektiv kan man sige, at den konstaterede sproglige *disembodiment* der opstår gennem tolkekabinen, her i EP, selvsagt kan findes i andre former for teknologibåret og virtuel kommunikation, men den synes ekstra problematisk i en politisk og kulturel transnational organisation som EP – og EU – hvor humoren netop kunne spille en effektiv rolle i det mellemfolkelige og politiske samarbejde som skaber af fællesskab og *affiliation*, af ”fred og udvikling”.¹⁵

Det viser sig heldigvis at humor *spiller* denne rolle, når vel at mærke kroppen indføres igen, dvs. når humoren bliver *re-embodied* i situationer hvor kommunikationsparterne er fysisk tilstede med hinanden. Det kan ske uformelt, f.eks. i EP-bygningernes restauranter og caféer, eller på rejser, og det kan ske på tværs af partiskel, nationalitet og sprogforskelle, og det kan også ske mellem MEPer og tolke. Mange udsagn i interviewene bærer vidnesbyrd om at humoren kan genopstå når kroppen er med, og at humoren, når blot den er *embodied*, kan spille sin rolle som positiv social mediator og skabe nye positive konstellationer i form af samhørighed, *affiliation* og *assortment*. Vi lader interviewpersonerne få det sidste ord om denne genforening af sprog og krop, af denne *re-embodiment*:

- ved siden af mig i min gruppe sidder en der hedder Olga, fra Tjekkiet. Hende og jeg vi griner rigtig meget. (Vi taler) på engelsk. Kommenterer nogle af de andre, på en sød kærlig måde, så vi får et smil ud af det. Og så på den anden side af mig sidder en kollega fra Rumænien, nogle og 30 år, 10 år yngre end mig. og vi har faktisk også humor, kan også grine af de samme ting, også på engelsk (MEP)
- Han (Cohn-Bendit) ER jo sjov og har en fantastisk baggrund ... Når vi rejser til Strasbourg, så flyver vi til Frankfurt, tager tog der kører til Offenbourg, hvor der er virkelig mange tyske medlemmer med, hvor han også er med. Kan se han går rundt og hyggesnakker med folk fra helt andre politiske grupper, jeg tror han er meget vellidt for han er altså en speciel personlighed (tolk)
- Vi danskere vi er gode til at hygge os sammen; når vi 13 MEPer rejser, så er der en gruppe der rejser sammen, så flyver der altid en god bemærkning over bordet, humor, sarkasme og sådan, det skaber sådan en samhørighed ... Meget dansk, på tværs af partiskel (MEP).

Bibliografi

- Curry, Oliver S. & Robin I. M. Dunbar (2013). 'Sharing a joke: The effects of a similar sense of humor on affiliation and altruism'. *Evolution & Human Behavior*, 34(2): 125-129.
- Durst-Andersen, Per (2011). *Linguistic Supertypes. A Cognitive-Semiotic Theory of Human Communication*. Berlin/New York: De Gruyter Mouton.
- Durst-Andersen, Per (2014). 'Sprog og krop: En kognitiv-semiotisk analyse'. *Ny forskning i grammatik*, 21: 55-67.
- Freud, Sigmund (1981 [1905]). *Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten*. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Gelman, Susan A & Cristine H. Legare (2011). 'Concepts and folk theories'. *Annual Review of*

14 Drejer det sig om relæ-tolkning vil MEPerne modtage humoren i en version 5 (H5) der har gået gennem flere, mindst seks, tolkekabiner (K6).

15 Jeg vil lade det være op til fremtidens IT-folk at udvikle en *device* der kan gøre simultantolkning mere kropslig for både tolke og brugere.

- Anthropology*, 40: 379-398.
- Greimas, Algirdas J. (1986 [1966]). *Sémantique structurale*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Hansen, Erik & Lars Heltoft (2011). *Grammatik over det Danske Sprog*. København: Det Danske Sprog- og Litteraturselskab.
- Hobbes, Thomas (2008 [1651]) *Leviathan* (Chapter 6. The interior beginnings of voluntary motions, commonly called the passions, and the speeches by which they are expressed). New York: Simon & Schuster.
- Lakoff, G. & M. Johnson (1999). *Philosophy in the Flesh. The Embodied Mind and its Challenge to Western Thought*. New York: Basic Books.
- Latour, Bruno (2005). *Reassembling the Social. An Introduction to Actor-Network Theory*. Oxford: Oxford University Press.
- Lundquist, Lita (2013a). 'Danish humour in cross-cultural professional settings. Linguistic and social aspects'. *Humor. International Journal of Humor Research*, 27(1): 141-163.
- Lundquist, Lita (2013b). 'L'humour danois confronté aux autres'. I Vivero Garcia & María Dolores (red.), *Frontières de l'humour*. Paris: L'Harmattan. 191-206.
- Martin, Rod (2000). 'Humor'. I Alan E. Kazdin (red.), *Encyclopedia of Psychology - vol. 4*. Washington, DC: American Psychological Association. 202–204.
- Poyatos, Fernando (1997). 'The reality of multichannel verbal-nonverbal communication in simultaneous and consecutive interpretation'. I Fernando Poyatos (red.), *Nonverbal Communication and Translation*. Amsterdam: Philadelphia. 249-283.
- Raskin, Victor (1985). *Semantic Mechanisms of Humor*. Dordrecht: Reidel.
- Talmy, Leonard (2000). *Toward a Cognitive Semantics - Vol. II: Typology and Process in Concept Structuring*. Cambridge, MA: The MIT Press.